

Recordant Àngel Guimerà

David Serrano i Blanquer

Enguany celebrem el 150è. Aniversari del naixement, el 6 de maig de 1845 a Santa Cruz de Tenerife, d'un dels nostres poetes i dramaturgs més coneguts i preuats del segle XIX.

Amb la intenció de continuar amb la recuperació de la seva figura, l'any 1995 s'està convertint, com succeeix també amb la figura de Verdaguer, en el de les exposicions, els actes oficials, els certamens literaris adreçats als alumnes de secundària i tantes altres propostes en la mateixa línia; d'aquí, doncs, aquesta aportació aprofitant també que estem d'aniversari (el de Quadern, em refereixo ara) i que celebrem Sant Jordi.

Repassant la seva biografia, recordem que Guimerà arriba al Vendrell, lloc on s'instal·larà la família, el gener de 1854 i estudiarà als Escolapis, on aprendrà de seguida a versificar en llengua castellana. Aviat també s'interessarà per la puixança de la Renaixença i es farà assidu de "Lo Gay Saber" i seguidor dels Jocs Florals de Barcelona. A partir de llavors, Guimerà comença a escriure en català, tot plegat per l'amistat que trava amb els germans Ramon i Vidales i que el porten a inserir-se en la tertúlia que aplegava en una rebotiga de la plaça del Pi a una sèrie de joves intel·lectuals, entre els quals trobem a Pere Aldavert (gran amic seu de tota la vida), Francesc Matheu o Francesc Ubach.

A partir de 1870, trobem Guimerà instal·lat ja a Barcelona, on entra en contacte amb l'agrupació "La Jove Catalunya" i publicarà a la revista "La Gramalla" el seu primer poema: "Lo rei i el conseller". L'any següent esdevé un dels fundadors de la revista "La Renaixensa", la qual passarà a dirigir ja el 1874. I el 1875 obté un accèssit a l'Englantina dels Jocs Florals de la ciutat pel poema *Indíbil i Mandoni*. El 1876 obté la Flor Natural per *Cleopatra* i el seu èxit arribarà l'any màgic de la presentació premiada de *L'Atlàntida*, de Verdaguer, (el 1877), quan fou coronat mestre en Gay Saber per haver obtingut els tres guardons. El poema *L'any mil*, considerat un dels millors per la crítica, sembla encaminar-lo, per la musicalitat, la dicció i el sentit romàntic que li és propi, cap al món del teatre.

La percepció que es tracta d'un gran dominador del poema blanc i de la tragèdia com a gènere queda ratificada amb l'estrena, el 1879, de *Gala Plàcidia*, així com, el 1883 s'esdevé amb *Judit de Welp*, per, finalment, arribar a la seva consagració definitiva el 1886 amb *El fill*

del rei. Ens trobem davant unes obres que beuen directament de la tradició del romanticisme històric (amb la presència d'herois bíblics, del món antic o medievals) que tenen com a fonts més directes la figura de Victor Hugo o el drama històric català contemporani. La culminació d'aquest procés s'esdevé dos anys més tard amb la representació de l'espectacular tragèdia en tres actes intitolada *Mar i cel*.

Feia temps que buscava l'ocasió de poder llegir amb calma aquesta obra i arribat el moment m'adono que no m'he pogut desempallegar de la impressió que em causà la posta en escena que fa ben pocs anys va dur a terme d'una manera no menys espectacular i esfereïdora la companyia Dagoll Dagom, com en el seu moment m'havia succeït -el 1981 al Poliorama- amb *Terra Baixa*, protagonitzada per la figura imborrable i indestruïble del Manelic-Enric Majó; és a dir, necessàriament, les obres d'en Guimerà se'm relliguen a aquests dos records que m'acostaren a una figura fins llavors pràcticament desconeguda. A *Mar i cel*, Guimerà defuig la foscor medieval habitual i s'atura en un segle XVII plenament evocatiu, encapçalat per un arraix algerià, Saïd, d'ascendència mig àrab mig catalana, i que es converteix en un autèntic heroi humanitzat per l'enamorament de Blanca, una presonera cristiana que anava per monja. L'obra es converteix en una defensa dels valors interracials i de la tolerància i obtindrà un gran èxit de públic, fins al punt que J.M. de Sagarra en dirà que és la seva millor obra teatral. Si més no, la recomanaria com a *divertimento* per omplir un d'aquells moments de tedi estival en les nostres platges.

Seguint el fil biogràfic arribem al 1890, quan, amb *La boja*, apuntarà cap a la seva producció posterior, el drama, situant-lo ja en l'època actual, com s'esdevenia ja per arreu d'Europa. En aquesta línia segueix, ja com a consagrat escriptor de teatre i polític, amb *En Pólvora* (1893); *Maria Rosa* (1894), una de les seves obres mestres, centrada en el món dels personatges quotidians i que en capta clínicament els seus petits-grans drames, en aquest cas el de la muller d'un obrer assassinat; *La festa del blat* (1896), obra a bastament polèmica per plantejar, a través de la figura de Jaume, obrer senzill que exemplificaria la creença de Guimerà en una Arcàdia al darrera de la societat industrial, el tema de l'anarquisme en un moment polític delicat. Un any més tard arribarà *Terra Baixa*, la més coneguda, traduïda i representada de les

Enterrament d'Àngel Guimerà. Cap de vall de la Rambla.

seves obres i que l'encimbella en el punt més àlgid de la seva producció dramàtica.

Ja he comentat la meua impossibilitat de desriar l'actor del personatge central, fet que no m'ha desaparegut en fer la rellegida de l'obra per preparar aquest recordatori. Malgrat tot, però, queda clar que l'única possibilitat que Guimerà sembla intuir de l'existència d'un món arcàdic no la pot trobar ni en el món industrial abans apuntat ni en la ruralia de les arrels, les tradicions i les tafaneries, sinó en la "terra alta" solitària d'on procedeix en Manelic, una terra alta que no porta sinó a un missatge patèticament decebedor si pensem que aquest món és vist positivament, com afirmarà el mateix Manelic, perquè "allà dalt no hi havia homes!". Així, la bondat de dos personatges que procedeixen de dos móns antitètics (la Marta -remiscència bíblica?- procedeix, també en paraules de Manelic: "d'una terra baixa, encara més baixa que aquesta: de la vora de la mar! Quina malaventura!") es resol mitjançant un retorn a un món innocent on la felicitat els serà ja del tot impossible, malgrat el procés gradual de purifi-

cació que Manelic insufla Marta al llarg del drama. La mort final del llop-Sebastià és preparada i anunciada amb molta cura per Guimerà, que la converteix, a través de la metamorfització, en símbol, i palesa la voluntat d'exposar i situar-se enfront els conflictes socials.

A *Terra Baixa* els segueix *Mossèn Janot* (1898) i *La filla del mar* (1900), les quals clouen els drames acabats en mort, en assassinat. A partir d'aquí, Guimerà es decanta vers un realisme que encara ressona per Europa i la seva producció teatral continuarà sent força abundant, amb títols com *La pecadora* (1902), *Aigua que corre* (1902) i un llarg etcètera que l'acosten també al corrent modernista, fins a arribar l'any 1909, en què és públicament homenatjat i convertida la seva figura en símbol.

El 18 de juliol de 1924 Àngel Guimerà morirà a Barcelona i el seu enterrament es convertirà en un acte de fervor popular.

LANGUAGE MARKET

ESCOLA D'IDIOMES
Passeig Plaça Major, 57 entlo.
Tel. 726 50 38 • 08201 SABADELL

R A D I O

GRU

DIGITAL • MÚSICA • VIDEO
ELECTRODOMÈSTICS • INFORMÀTICA

JOIERIA SENSERRICH
de Teresa Senserrich
CASA FUNDADA EN 1882

Sant Quirze, 17 • Telèfon 725 75 96
08201 SABADELL